

METODIKA K POSÍLENÍ ÚZEMNÍ KOHEZE PŘI KRAJSKÝCH (A STÁTNÍCH) HRANICÍCH ČESKA

Nikola KREJČOVÁ, René WOKOUN, Milan JEŘÁBEK,
Jaroslav DOKOUPIL, Zdeněk SZCZYRBA,
Zuzana Khendriche Petr TRHLÍNOVÁ, Petr ČECHÁK

VYSOKÁ ŠKOLA
FINANČNÍ A SPRÁVNÍ

MUNI
SCI

ZÁPADOČESKÁ
UNIVERZITA
V PLZNI

Univerzita Palackého
v Olomouci

Praha, Brno, Plzeň Olomouc, 2023

Editor: Ing. Nikola Krejčová, Ph.D.

Publikace vznikla v rámci řešení projektu TA ČR č. TL03000527 „Vnitřní a vnější periferie v regionálním rozvoji Česka – od genetické determinace k územní kohezi“

ISBN: 978-80-7502-702-3

Nakladatelství Leges, s. r. o.

Lublaňská 61, Praha 2, www.knihyleges.cz

OBSAH

Shrnutí	5
Abstract	5
Úvodní slovo	7
1. Vymezení periferních území	9
2. Dopravní obslužnost jako nástroj stabilizace vnitřních a vnějších periferií	11
3. Podpora drobného a malého podnikání	17
4. Podpora cestovního ruchu a lázeňství	25
5. Stabilita obyvatelstva v periferiích	31
6. Regionální marketing	37
Seznam literatury	43
Dedikace	45
Kontakt na předkladatele	45
Prohlášení	45

SHRNUTÍ

Cílem metodiky je formulovat klíčová opatření směřující ke zlepšení socioekonomické situace v periferních územích České republiky. Tato opatření jsou určena pro instituce veřejné správy všech řádovostních úrovních, primárně pro orgány státní správy. Metodika je jedním z 21 výstupů výzkumného projektu TA ČR č. TL03000527 „Vnitřní a vnější periferie v regionálním rozvoji Česka – od genetické determinace k územní kohezi“ (05/2020–4/2023).

Cíle projektu byly naplněny pomocí komplexního a multidisciplinárního přístupu při socioekonomické analýze vnitřních a vnějších periferií, jejich hranic, analýze rozvojových dokumentů a doporučeních pro řešení rozvojových problémů vnitřních a vnějších periferií, čímž došlo k posílení společenské a humanitní dimenze v aktivitách tohoto aplikovaného výzkumu a při uplatnění konkrétních výstupů v podobě nových nebo podstatně zdokonalených postupů aplikovaného výzkumu. Metodika je originální v komplexním pohledu na vnitřní a vnější periferie. Doposud byla tato problematika zahrnuta do relativně širokého tematického okruhu rozvoje venkova, případně rozvoje oblastí hospodářsky a sociálně ohrožených území s tím, že primárním řešením periferních oblastí, především těch vnitřních, nebylo přímo zahrnuto do koncepcí v rámci regionální regionální politiky. Inovativnost metodiky spočívá rovněž v použitém měřítku, neboť se vychází z úrovně obcí, tedy nejnižší možné úrovně. Při detailním hodnocení založeném na deskripci populačního vývoje, ekonomické situace a dopravní dostupnosti, je následně provedena generalizace vymezení periferních území, jak z hlediska jejich intenzity, tak rozsahu prostřednictvím stanovení příslušných areálů. Za mezní (minimální) hranici se, na základě empirického zjištění, stanovuje shluk 5 (event. 10) obcí. Je pochopitelné, že vymezení se v čase může, spíše však mírně, s využitím aktuální databáze měnit. Řešení předmětné problematiky je v gesci MMR ČR, za zásadní se považuje participace krajů s tím, že regionální úroveň respektuje nadřazené přístupy a problematiku dále rozpracovává.

ABSTRACT

The aim of this methodology is to provide relevant recommendations of specific conceptual procedures to the decision-making authorities to solve negative phenomena and development trends in peripheral areas of the Czech Republic. The recommendations are based on outcomes of the research project No. TL03000527 “Inner and outer peripheries in regional development of the Czech Republic – from genetic determination to territorial cohesion”, funded by Technology Agency of the Czech Republic in the period 05/2020–4/2023.

The methodology calls out for specific measures to primarily stimulate the internal potential of peripheral territories and aims to enhance their endogenous development with a minimal need of future direct financial assistance from the state. Furthermore, it is focused on the possible implementation of available financial tools that may result in a significant step forward in terms of an overall socio-economic development of peripheral areas in the Czech Republic.

ÚVOD, CÍL METODIKY

Cílem předložené metodiky je poskytnout doporučení konkrétních koncepčních postupů orgánům aplikační sféry v rámci řešení negativních jevů a vývojových trendů souvisejících s výskytem periferních území v České republice. Doporučení jsou formulována na základě poznatků vyplývajících z výzkumného projektu č. TL03000527 „Vnitřní a vnější periferie v regionálním rozvoji Česka – od genetické determinace k územní kohezi“, financovaného Technologickou agenturou ČR v období 05/2020–4/2023.

Periferní území jsou obecně vnímána jako problematická a zaostávající svými sociálními a především ekonomickými charakteristikami a v rámci státu vytvářejí nežádoucí kontrast k územím rozvinutějším, regionálně- centrálním či metropolitním. Tento kontrast se projevuje v národních sociálně-ekonomických ukazatelích a ve svém důsledku jde k tíži veřejných rozpočtů všech územních úrovní. Přesto periferie nejsou v české legislativě ani koncepčních dokumentech dosud explicitně definovány ani přímo řešeny. Samotný pojem (periferní území, periferní lokalita, periferní území) nenachází dostatečnou oporu ve strategických dokumentech národní ani regionální úrovně. Tato „extrémně“ zaostalá území jsou obvykle zahrnuta do některé ze širěji pojatých skupin méně rozvinutých území, jako například „hospodářsky a sociálně ohrožená území (HSO)“, „problémové regiony“, „znevýhodněná území“, apod. Hranice takto definovaných celků bývají stanoveny administrativními hranicemi územních celků – krajů, okresů či správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Tato skutečnost se ukazuje jako problematická a nedostatečně vystihující územní podstatu perifernosti.

Vzhledem ke stávajícímu nastavení krajských strategických rozvojových dokumentů dochází k nedostatečnému koncepčnímu uchopení rozvoje okrajových částí území kraje, a to prakticky ve všech rozvojových oblastech, čímž nejenže nejsou dotčené části území jednoznačně a jasně vymezeny, ale především nemůže být dosaženo optimálního využití jejich potenciálu, zejména při krajských hranicích. Determinace takových území je tak možná pouze důkladnou analýzou dat dostupných za obecní úroveň, což bylo podstatou projektu, z něhož tato metodika vychází. Periferní území jsou tak vymezena na úrovni obcí, v čemž lze spatřovat významný inovativní prvek umožňující větší precizaci opatření doporučených pro podporu rozvoje periferních území. Datové zdroje a veškeré podkladové materiály jsou dostupné na webových stránkách projektu

Metodika cílí na konkrétní opatření, jejichž smyslem je především stimulovat vnitřní potenciál periferních území tak, aby byl umožněn jejich endogenní rozvoj s minimální budoucí přímou finanční pomocí ze strany státu. Dále je zaměřena na takové využití dostupných finančních nástrojů, které mohou přinést co nejvýraznější dynamiku rozvoje periferních území v České republice.

1. VYMEZENÍ PERIFERNÍCH ÚZEMÍ

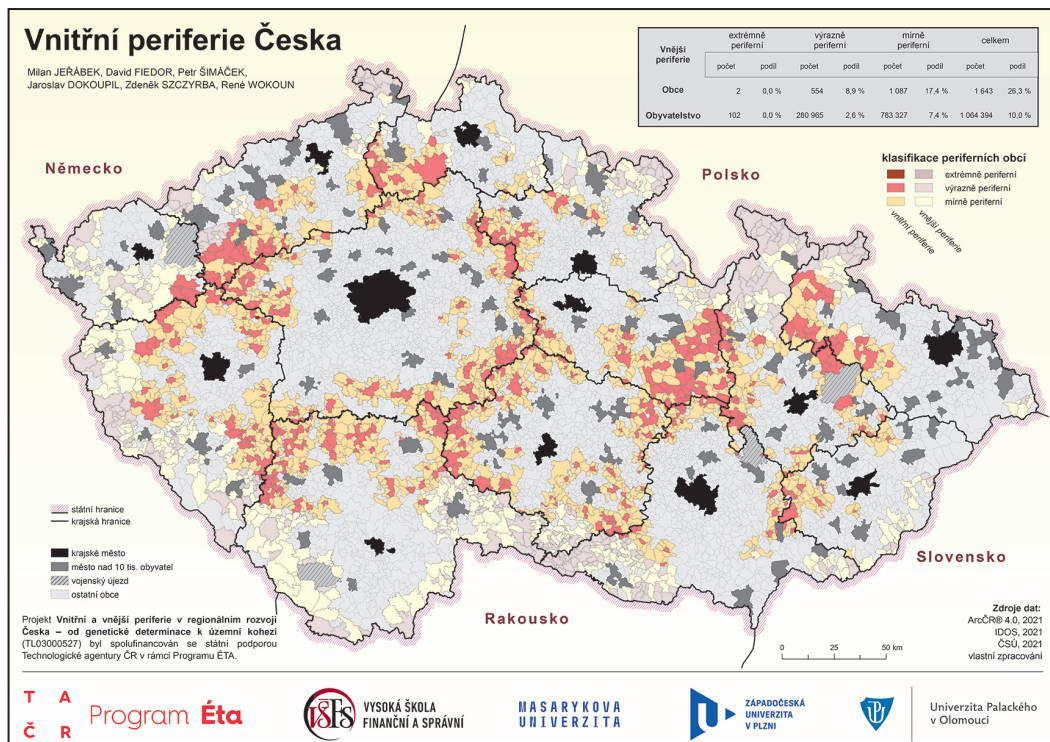
Periferní území na území ČR byla vymezena na základě 17 ukazatelů na úrovni obcí. Zdrojem dat byly dostupné statistické databáze ČSÚ. Tyto ukazatele byly rozděleny do tří skupin, jak ilustruje tabulka níže.

OBYVATELSTVO	TRH PRÁCE A EKONOMIKA	BYDLENÍ, DOPRAVNÍ DOSTUPNOST, POKRYTÍ INTERNETEM
<p>Živě narození na 1 000 obyvatel středního stavu (období)</p> <p>Migrační přírůstek na 1 000 obyvatel středního stavu (období)</p> <p>Změna počtu obyvatel – index 2019/2001</p> <p>Index stáří (65+/0–14 let, aktuální)</p> <p>Index vzdělanosti [SLDB, (4 × VŠ + 2 × SŠ + 1 × ostatní/Σ)]</p> <p>Změna indexu vzdělanosti – index 2011/2001</p>	<p>Míra nezaměstnanosti v % (aktuální)</p> <p>Rozdíl míry nezaměstnanosti (v p. b., (vývoj 2014–2019)</p> <p>Podnikatelská aktivita na 1 000 obyvatel (aktuální/vývoj)</p> <p>Podnikatelské subjekty se zaměstnanci na 1 000 obyvatel (aktuální/vývoj)</p> <p>Osoby samostatně výdělečně činné (IČO) na 1 000 obyvatel (aktuální/vývoj)</p> <p>Společnosti s ručením omezeným na 1 000 obyvatel (aktuální/vývoj)</p> <p>Daňová výtěžnost na 1 000 obyvatel (aktuální/vývoj)</p>	<p>Intenzita bytové výstavby – dokončené byty na 1 000 obyvatel (období 2013–2019)</p> <p>Četnost spojů veřejné hromadné dopravy (středa/sobota, aktuální) – počet</p> <p>Časová dostupnost krajského města a SO ORP (aktuální)- v min.</p> <p>Pokrytí území internetem (aktuální) – podíl adresných míst b obytných budovách</p>

Zdroj: Wokoun, Jeřábek a kol. (2023)

Datové hodnoty byly vztaženy k celorepublikovému průměru. Podle získaných hodnot byly obce na základě odchylky od celorepublikového (v %) průměru rozděleny do kvintilů

s tím, že za periferní lze považovat obce, které spadají do 4. a 5. kvintilu, tedy obce mírně až výrazně periferní.

Zdroj: autoři (2022)

2. DOPRAVNÍ OBSLUŽNOST JAKO NÁSTROJ STABILIZACE VNITŘNÍCH A VNĚJŠÍCH PERIFERIÍ

A. STAV

Zajištění **dopravní obslužnosti** obcí v periferiích je klíčovou oblastí jejich životaschopnosti a jejich dalšího možného rozvoje. Dopravní obslužnost a reálná dostupnost daného místa ať již individuální automobilovou dopravou (dále jen IAD) (existence kvalitního silničního spojení) nebo i veřejnou hromadnou dopravou (dále jen VHD) výrazně ovlivňuje i rezidenční spokojenost obyvatel daného místa a jejich ochotu se zde trvale usazovat, popř. odsud pravidelně dojíždět do zaměstnání, přičemž to platí zejména pro obce vzdálenější od regionálních center – nikoliv však obecně, protože je to diferencované uvedenou vzdáleností.

Současná vysoká míra automobilizace, zejména, pokud je provázena i zkvalitňováním dopravní infrastruktury, do značné míry snižuje význam prostorové vzdálenosti při nutnosti dojížděky za zaměstnáním, za nákupy atd. a tím alespoň do určité míry snižuje i význam prostorové odlehlosti konkrétních míst od center osídlení ve vztahu k jejich atraktivitě pro trvalé bydlení. Ještě silněji toto platí, pokud jde o atraktivitu obcí v periferiích jako míst trávení volného času, odpočinku a rekreace. Oslabování sídelní funkce těchto obcí ve prospěch funkcí rekreačních, sice může vést k úpadku ekonomických činností v periferiích a odchodu hospodařících subjektů, které se podílejí na údržbě krajiny periferií, což v konečném důsledku posiluje nežádoucí nerovnoměrný regionální rozvoj se všemi negativními jevy. Pro mnohé obce v periferních oblastech však přeměna v místa trávení volného času může být alespoň určitou alternativou jejich rozvoje.

Problém v periferních oblastech, které se často nalézají v okolí krajských hranic, představuje v současné době i zajišťování dopravní obslužnosti přes krajskou hranici. Ta tak pro regionální dopravu může do určité míry fungovat jako bariéra. Integrované dopravní systémy se historicky formovaly zpravidla tak, aby zajišťovaly dopravní obslužnost na území daného kraje (objednatelem i organizátorem systému jsou jednotlivé kraje) a některé linky končí na hranici kraje. V současné době je situace řešena pomocí veřejnoprávních smluv mezi jednotlivými kraji, které řeší i kompenzace za to, že konkrétní kraj jako objednatel zajišťuje dopravní obslužnost i na území jiného kraje. Toto se však většinou týká dopravní obslužnosti na hlavních dopravních osách a případně obcí, které leží na dopravní spojnici mezi přestupními uzly (většími obcemi na území). Cesta za pomocí VHD mezi dvěma menšími obcemi přes krajskou hranici tak často musí probíhat s přestupy právě v těchto přepravních uzlech, čímž se přinejmenším doba jízdy výrazně prodlužuje.

B. DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Dopravní obslužnost, tedy zajištění mobility obyvatel, je naplňována individuální automobilovou dopravou (dále jen IAD) a veřejnou hromadnou dopravou (dále jen VHD).

IAD je podmíněna vlastnictvím osobního automobilu a schopností jeho využití pro zajištění mobility jednotlivce či skupiny obyvatel v potřebném časovém i věcném rozsahu. V případě IAD lze pro její rozvoj považovat za prioritní dostatečný rozsah a efektivitu investic do budování silniční sítě i v odlehlých oblastech s nižší hustotou zalidnění. Navzdory významné úloze, kterou v periferních oblastech sehrává IAD, nutnou součástí zajišťování jejich dopravní obslužnosti musí být i VHD, a to zejména s ohledem na skutečnost, že některé skupiny osob nevlastní osobní automobil. VHD znamená zajištění pravidelných linkových spojení, která dle zákona spravují krajské orgány. Do budoucna proto podle Dopravní politiky ČR má IAD a VHD představovat vzájemně plnohodnotné alternativy na většině území. V řídicí osídlených oblastech však předpokládá, že zůstane zachován stav, kdy VHD zajišťuje širokou škálu potřeb obyvatelstva, „z ekonomických důvodů však nemůže zajistit potřebné standardy z hlediska kvantity“. Problém VHD v řídicí osídlených oblastech spočívá zejména v ekonomické náročnosti jejího zajišťování v potřebném rozsahu v situaci, kdy pro určité skupiny osob ve vztahu k ní IAD nepředstavuje reálně využitelnou alternativu. Zároveň se však zejména v řídicí zalidněných oblastech jeví jako potřebné zajištění jak dostatečné úrovně kapacity a kvality VHD, tak i určité alternativy vůči „klasické“ VHD zajišťované pravidelnými linkami, jejichž počet bude v řídicí zalidněných oblastech nutně omezený.

C. LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ A VAZBA NA KONCEPČNÍ DOKUMENTY

Zákon č. 194/2010 Sb., o veřejných službách v přepravě cestujících a o změně dalších zákonů.

Zákon o obcích, zák. č. 128/2000 Sb., podle § 35 odst. 2 zákona obec v samostatné působnosti zajišťuje potřeby svých občanů, což zahrnuje rovněž uspokojování potřeb dopravy a spojů.

Zákon o krajích, zák. č. 129/2000 Sb. stanoví v § 1 odst. 2, že „kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů“, podle § 35 odst. 2 písm. f) je zastupitelstvu kraje je vyhrazeno „stanovit rozsah základní dopravní obslužnosti pro území kraje“.

Zákon o hlavním městě Praze, zák. č. 131/2000 Sb.

Zákon o podpoře regionálního rozvoje zák. č. 248/2000 Sb.

Správní řád, zák. č. 500/2004 Sb.

Dopravní politika ČR

Koncepce veřejné dopravy 2020–2025 s výhledem do roku 2030

D. IDENTIFIKOVANÉ PŘÍČINY STAVU: POZITIVNÍ STIMULY × PŘÍČINY NEGATIVNÍHO STAVU

- **Pozitivní stimuly**
  - Vybudovaná přeshraniční dopravní infrastruktura (nově na bývalé železné oponě)
  - Pravidelné přeshraniční linky železniční dopravy
  - Motivace pro přeshraniční mobilitu (práce, nákupy, turistika)
  - Sezónní provoz autobusových linek v atraktivních oblastech pro cestovní ruch
  - Potenciál pro přeshraniční spolupráci obcí, institucí, spolků
  - Existující dopravní infrastruktura přes hranice kraje
  - Dostupnější nabídka služeb v sousedním kraji
  - Motivace pro mobilitu přes hranice kraje (práce, vzdělávání, nákupy)
- **Příčiny negativního stavu**
  - Odlehlost, špatná dopravní dostupnost, slabě zajištěná dopravní obslužnost
  - Slabá poptávka a nízká efektivnost zajištění VHD do periferních území
  - Konzervativní myšlení, neochota přijímat nové podněty, neschopnost komunikace se zahraničním partnerem
  - Odpovědnost krajů za zajištění dopravní obslužnosti pouze v rámci vlastního území kraje
  - Konkurenční napětí v rámci služeb zřizovaných či podporovaných kraji (školství, zdravotnictví, pracovní příležitosti)

E. NÁVRH KONKRÉTNÍCH KROKŮ PRO ZLEPŠENÍ STAVU

- **Zavedení a podpora „malokapacitních vozidel“** pro účely efektivní VHD v rámci pravidelných spojů v periferních územích. Použití minibusů či mikrobuseů do 9 přepravovaných osob (kromě úspory nákladů toto by mohlo hrát svou roli i při zajišťování zaměstnanosti a podpory místních služeb v dané lokalitě – pro řízení by postačovalo řidičské oprávnění typu B).
Návrh pro MMR: zavést částečné kompenzace nákladů dopravcům v případě, že není možné je pokrýt z tržeb.
- Zavedení a podpora **mikroregionálních systémů veřejné dopravy**, které mohou přinášet jak obyvatelům, tak podnikům nákladové úspory. Provozovatelem obdobných systémů může být centrální obec (spolufinancování kraje/státu) za finanční spoluúčasti zasíťovaných obcí, metodická pomoc MAS, DSO, kraj
Návrh pro MMR: zavést příslušný dotační titul
- **Podpora účelových spojů na soukromé bázi**, jako například školních autobusů svážejících děti ze spádových obcí do škol, a to v ranních i odpoledních hodinách, přičemž mezitím mohou tyto spoje sloužit jiným skupinám, např. seniorům v průběhu dopo-

ledne, zdravotnických zařízení pro rozvoz pacientů v odpoledních hodinách, apod. Dotační tituly pro tyto účely již existují, avšak ne v dostatečné míře.

Návrh pro MMR: pravidelné opakování dotačního titulu, lepší komunikace v rámci jednotlivých výzev v rámci komunikační platformy (viz Kapitola 4 – Podpora podnikání), případně příspěvek na nové vozidlo, či daňová úleva provozovatelům.

- **Podpora pojízdných prodejen** a jejich pravidelného provoz v periferních obcích, na základě podmínek pro podporované veřejné služby, podle zákona o Státním fondu podpory investic, zák. č. 211/2000 Sb. (samotnou službu by provozovaly soukromé podnikatelské subjekty na komerční bázi). Přistavení prodejen by mělo být možné i do jednotlivých částí obce. Podpora pravidelné dojízdky alespoň pojízdné prodejny by mohla být alternativou k podporování stálé tzv. kamenné prodejny v obci, jak je toto zahrnuto v programu MPO (garantem by mělo být MMR ve smyslu naplňování principů stanovených metodikou, případně tlakem na institucionální zajištění).

Návrh pro MMR: Iniciace daňové úlevy pro provozovatele prodejen za předpokladu obsluhy mírně periferních a periferních obcí a jejich částí.

- **Podpora obcí v modernizaci komunikačních a informačních systémů** v rámci obcí a nejbližšího okolí přesahujícího administrativní hranice krajů a státu. Je třeba intenzivněji stimulovat obce k zprovoznění moderních komunikačních platform, jako je např. místní facebookový profil, mobilní aplikace, případně jiné systémy, které umožní:
  - a) Využití systému spolujízdy, systému „obecních“ taxi, popř. možnosti využití aut v rámci modelu sdílené ekonomiky. Obecně by mělo jít o snahu zajištění možnosti zajištění dopravní obslužnosti nad rámec pravidelných linek VHD i pro osoby, které nevlastní osobní automobil. Ve všech těchto případech s jako vhodný provozovatel daného systému jeví spíše DSO, popř. kraj než jednotlivá i větší obec. Způsob a formy spárování mohou probíhat nejrůznějšími technologiemi v závislosti na vybavení účastníků spolujízdy (nabízí se např. přes mobilní aplikaci) p. Význam možnosti spolujízdy by však zřejmě byl zejména v případě seniorů, u nichž by jejich omezená pohyblivost ztěžovala i využívání VHD (docházku na stanici), a u nichž by bylo možno předpokládat i omezenou schopnost využívání mobilní aplikace bez asistence třetí osoby. Alternativou by zde mohla být možnost telefonické „objednávky“, která by pro osoby v seniorském věku měla být mnohem komfortnější než nutnost využívání mobilní aplikace, resp. by jim měla umožnit vůbec možnost spolujízdy využívat. Vytvářejí se tak alternativní systémy mobility, jejichž úkolem je hlavně řešit problém s tzv. poslední milí („last mile“ – senior např. přijede na nádraží, ale nemá možnost, jak se dostat ke vzdálenému domu, kde bydlí) a opatření v oblasti bezbariérovosti.
  - b) Zavedení „one ticket“ systému pro všechny druhy VHD v rámci celku (DSO, MAS, kraj...)

F. ODPOVĚDNÉ SUBJEKTY

Role MMR je především **koordinační** směrem k odpovědným zástupcům místních a regionálních samospráv s cílem postupného dobudování dopravní infrastruktury a zajištění kvalitnější dopravní dostupnosti, s cílem zajištění základní dopravní obslužnosti nejen na území vlastního kraje, ale i přes krajské hranice na základě společných projektů. Mezi aktéry by měl být stát (prostřednictvím jednotlivých ministerstev), kraj, obce, MAS, DSO, ...

G. ČASOVÝ RÁMEC ŘEŠENÍ

Mikroregionální systémy veřejné hromadné dopravy, alternativní systémy mobility – bezprostředně k řešení, nevyžaduje žádné dodatečné opatření, jednorázové

Mezikrajská veřejná doprava – středně- až dlouhodobé řešení

H. FINANČNÍ ZDROJE

Rozpočty krajů a obcí

MMR

Euroregiony

I. PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

V současnosti existuje nemalé množství DSO, které řeší významnou úlohu při zajišťování dopravní obslužnosti. Z nich jen pro příklad uvádíme v Plzeňském kraji Svazek obcí Pošumaví, Svazek obcí Měčínsko nebo Stříbrský region, všechny založeny v roce 1999 a trvají dosud, v Libereckém kraji je to Dopravní sdružení obcí Jablonecka, které má 7 členů, funguje od roku 1995 a jako předmět svojí činnosti výslovně ve stanovách uvádí zajištění dopravní obslužnosti včetně uzavírání smluv a závazků veřejné služby ve veřejné dopravě, jejího financování a zastupování členů svazku při jednání s třetími osobami. Za, v jistém ohledu, výjimečný lze považovat Svazek měst a obcí okresu Strakonice, založený v roce 1999 za účelem řešení problémů souvisejících s dopravní obslužností, nakolik je to projekt úspěšný plyne z toho, že původně byly jeho členy čtyři obce, v současnosti má 110 členů. Výhodu tohoto řešení lze spatřovat v tom, že samotné obce mohou nejlépe posoudit potřebu vytvoření takového svazku, jímž si potřebu dopravní obslužnosti vyřeší. Uvést lze i Svazek obcí Hornoslavkovsko na území Karlovarského kraje, který se snaží řešit problém dopravní obslužnosti a její rozšiřování a zdokonalování systémů veřejné dopravy na půdorysu u Horní Slavkov, Krásno a Nová Ves.

Standardy dopravní obslužnosti na svém území uplatňuje např. Jihomoravský kraj, a to již od roku 2002 (viz Plán dopravní obslužnosti Jihomoravského kraje pro období let 2022 až 2026, file:///C:/Users/dokoupil/Downloads/PLAN_D_3%20(1).PDF).

3. PODPORA MALÉHO A DROBNÉHO PODNIKÁNÍ V PERIFERIÍCH

A. STAV

Periferní lokality/území se obecně vyznačují nízkou atraktivitou pro obyvatele a podnikatele. Tato **slabá atraktivnost** je dána především geografickou odlehlostí od ekonomických regionálních i mikroregionálních center. Odlehlost může být částečně kompenzována existencí dopravních komunikací, napojením na internet nebo přítomností linek veřejné hromadné dopravy. Zatímco silniční dopravní komunikace již dnes téměř ve všech lokalitách existují, i když často ve velmi špatném stavu, vybavenost vysokorychlostním internetem stále není ve všech lokalitách dostatečná a frekvence spojů veřejné dopravy je velmi nízká. V kombinaci se specifickým demografickým složením obyvatelstva v periferních lokalitách, vyznačujícím se vyšším podílem starších věkových skupin, nižší vzdělanostní úrovní a do značné míry i konzervativním smýšlením spojeným s obavami z nových výzev, jsou tyto determinanty základní příčinou ekonomické stagnace těchto lokalit. **Nízký podnikatelský potenciál** způsobuje nedostatek základních služeb, rigiditu lokálních trhů zboží a služeb i trhů pracovních. Pro periferní území/lokality je stěžejní zejména podpora místních drobných a malých podnikatelů.

Podle našich zjištění (viz monografie) i dalších šetření existují v periferních lokalitách diference v problematice rozvoje podnikání:

- zatímco ve *vnitřních periferiích* je zjevná slabá inovační aktivita existujících podniků a obecně nižší ochota k podnikání,
- ve *vnějších periferiích* je situace z velké míry závislá na dalších faktorech, jako je přirozená vazba na přeshraniční region a potenciál pro rozvoj cestovního ruchu pro tuzemskou, ale i zahraniční klientelu.

Řada vnitřních periferií má potenciál pro rozvoj cestovního ruchu, min. v oblasti aktivního, venkovského CR a agroturismu. Vnější periferie jsou v jistém ohledu ve výhodnější pozici, vzhledem ke svým přírodním podmínkám a blízkosti zahraničních trhů. Přesto i zde existuje slabá nabídka (nedostatek základních služeb a nízká podnikatelská aktivita) vzhledem k velikosti poptávky, a to i v turisticky velmi vyhledávaných a populárních lokalitách. Příčinou zde ale nemusí být neochota k podnikání, jako je tomu ve vnitřních periferiích, ale spíše jiné faktory, jako například nedostatek dostupných nemovitostí pro provoz podnikatelské činnosti vzhledem k rostoucím cenám nemovitostí, limitům územního plánu, ale také nedostatek nástrojů, které mají obce k dispozici pro ovlivňování svého ekonomického rozvoje (RUD, účast ve stavebních řízeních, apod.).

Na druhou stranu je třeba podotknout, že ve venkovských oblastech, a zejména periferiích, dlouhodobě převládá určitá navyklost obyvatelstva obstarat si potřebné komerční služby v mikroregionálních centrech, kde obvykle lidé pracují, dojíždí na úřady a tuto skutečnost neshledávají jako nepohodlnou či jako problém. V mnoha případech ovšem dochází k postupnému vystěhování z periferních lokalit do těchto center, což je z hlediska celkového socioekonomického vývoje periferních oblastí nežádoucí.

B DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Za **drobného, malého a středního podnikatele** se považuje podnikatelský subjekt, který zaměstnává méně než 250 zaměstnanců a jeho roční obrat nepřesahuje 50 milionů EUR nebo jeho bilanční suma roční rozvahy nepřesahuje 43 milionů EUR. V rámci kategorie malých a středních podniků jsou malé podniky vymezeny jako podniky, které zaměstnávají méně než 50 osob a jejichž roční obrat nebo bilanční suma roční rozvahy nepřesahuje 10 milionů EUR. Drobní podnikatelé jsou vymezeni jako podnikatelé, kteří zaměstnávají méně než 10 osob a jejichž roční obrat nebo bilanční suma roční rozvahy nepřesahuje 2 miliony EUR.

Při posuzování statutu podniku je nutné vzít rovněž v úvahu jeho vztah k jiným podnikům s tím, že se započítávají i finanční hodnoty a počty zaměstnanců propojených podniků. Z tohoto pohledu rozlišujeme **tři typy propojených podniků**: samostatný podnik (méně než 25 % kapitálu jiného podniku), partnerský podnik (25 %–50 % hlasovacích práv v jiném podniku) a spojený podnik (více než 50 % hlasovacích práv v jiném podniku).

C. LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ A VAZBA NA KONCEPČNÍ DOKUMENTY

Podnikání je v České republice upraveno množstvím právních předpisů, z nichž lze pro příklad uvést Zákon č. 455/1991 Sb., *o živnostenském podnikání*, ve znění pozdějších předpisů, *občanský zákoník*, zák. č. 89/2012 Sb., *zákon o obchodních korporacích*, zák. č. 90/2012 Sb., v jejichž výčtu by bylo možno pokračovat ještě na několika stránkách. Z nich ovšem jen některé jsou relevantní z pohledu tématu periferií.

Definice pojmu drobný, malý a střední podnikatel je podrobně zpracována v *Aplikačním výkladu malého a středního podnikání* za účelem aplikace Doporučení 2003/361/ES ze dne 6. května 2003 (Úřední věstník EU, L 124 ze dne 30. 5. 2003, s. 36–40) v podmínkách České republiky. Materiál byl zpracován Ministerstvem průmyslu a obchodu a Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže. Podpora podnikání v rámci EU je dále upravena Nařízením Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem. Nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1287/2013 ze dne 11. prosince 2013 se zavádí *Program pro konkurenceschopnost podniků a malých a středních podniků*.

Shrnujícím aktuálním sektorovým dokumentem o stavu a vývoji v oblasti MSP je *Zpráva o vývoji podnikatelského prostředí v ČR v roce 2020*. Dokument obsahuje kromě shrnutí dosud realizovaných systémových změn na podporu podnikání také *Strategii podpory MSP v České republice 2021-2027*. Dokument zahrnuje plošné podpůrné nástroje na podporu rodinného podnikání, bezhotovostní ekonomiky, start-upů, snižování daňové i administrativní zátěže podnikatelů apod. Nová verze dokumentu, která byla schválena vládou ČR v listopadu 2022, popisuje ekonomický vývoj v roce 2021 s přihlédnutím k doznívajícím covidovým opatřením a vyplaceným kompenzacím pro podnikatele.

Zaměřuje se na významné daňové změny, vybrané aktivity z oblasti rodinného podnikání a bezhotovostní ekonomiky.

V období platnosti SRR 21+ si MMR klade za cíl v hospodářsky a sociálně ohrožených lokalitách *rozvíjet drobné podnikání a malé a střední podniky, podporovat lokální zaměstnávání v rámci veřejných investic, usilovat o příchod vnějších investic, zajistit dobrou dopravní obslužnost, řešit problémy sociálně vyloučených lokalit a předcházet jejich vzniku, rozvíjet komunitní život, zajistit občanskou vybavenost a omezit předčasný odchod ze vzdělávání.*

Alternativní směr k tradiční podpoře podnikání a inovací je nastíněn v dokumentu *Entrepreneurial Regional Governance: societal innovation beyond spatial frontiers* (ESPON, 2022). Poukazuje na skutečnost, že některé regionální a místní veřejné orgány mohou projevovat podnikatelské chování v rámci snahy podnitit místní tržní struktury, případně dosáhnout jiných sociálních či environmentálních cílů. Děje se tak v prostředí s nedostatkem inovací, kam bezpochyby patří periferní území, a může tak docházet prostřednictvím propojení soukromého a veřejného sektoru. Hlavním výstupem studie je poukázání na skutečnost, že každé území má šanci se rozvíjet prostřednictvím inovací bez ohledu na svou případnou odlehlost, přičemž místní vlády v mohou v tomto procesu hrát významnou roli.

D. IDENTIFIKOVANÉ PŘÍČINY STAVU: POZITIVNÍ STIMULY × PŘÍČINY NEGATIVNÍHO STAVU

- **Pozitivní stimuly**
  - Dopravní infrastruktura umožňující napojení na jiné obce a centra
  - Technická infrastruktura umožňující lokalizaci, provoz firem a trvalé bydlení
  - Internetové připojení, dostatečný signál mobilních operátorů a zlepšující se situace v periferních územích
  - Přírodní potenciál
  - Místní tradice, tradiční výroba a řemesla
  - Znalost místních podmínek
  - Nástroje regionálního marketingu
  - V případě vnějších periferií blízkost zahraniční klientely a partnerů
- **Příčiny negativního stavu**
  - Odlehlost, slabá dopravní dostupnost a obslužnost
  - Nedobudovaná technická infrastruktura, slabé vysokorychlostní internetové připojení a signálové pokrytí v některých periferních územích
  - Specifická demografická struktura, vyšší podíl skupiny 65 +
  - Depopulační tendence
  - Nižší inovační potenciál místních podniků
  - Neochota přijímat nové podněty a reagovat na změny potřeb trhu
  - Rigidita lokálních trhů práce, zboží a služeb

- Dlouhodobá navyklost dojíždět za službami do center
- Nedostatek vhodných nemovitostí pro rozvoj podnikání

E. NÁVRH KONKRÉTNÍCH KROKŮ PRO ZLEPŠENÍ STAVU

- **Nezbytná hmotná základna.** V rámci rozvoje periferních lokalit/území je nezbytné zajistit především základní infrastrukturu dopravní, dopravně-obslužnou a technickou, s tím, že je potřeba dořešit pokrytí všech periferií vysokorychlostním internetem a plné pokrytí mobilním signálem. Tato dopravně-technická základna umožní dále stimulovat místní podnikatelskou aktivitu v návaznosti na místní historii, komunitní tradice a přírodní potenciál a postupně „naučí“ obyvatelstvo přijímat nové rozvojové prvky. Tím může být nastartován pozitivní multiplikační efekt spočívající nejen ve snížení emigrace z těchto lokalit, ale také v celkovém růstu na straně nabídky.

Návrh pro MMR: Vytvoření komunikační platformy pro odpovědné zástupce místních a regionálních samospráv pro postupné dobudování hmotné základny, tedy především pro přípravu společných projektů na rozvoj dopravní a technické infrastruktury a dopravní obslužnosti. Smyslem je sjednotit v současné době roztržštěné investiční prostředí v ČR. Jejím smyslem je, mimo jiné, přispět k:

- postupné standardizaci procesů konzultací (v celém celého projektového cyklu při přípravě projektů) do území na úrovni všech resortů a národních institucí;
- postupnému zavedení standardizovaných postupů pro hodnocení nákladů a přínosů projektů;
- lepší koordinaci a prioritizaci infrastruktur nezbytné na národní úrovni ve spolupráci s *poradním orgánem vlády – Vládním výborem pro strategické investice*);

Tato platforma může existovat online a být aktivována na základě již existujícího „kontejneru“ při MMR (gestor platformy) a jejím hlavním smyslem by měla být efektivní, přímá a rychlá komunikace partnerů s cílem předložit kvalitní projekty, eliminovat administrativní a jiné překážky a samozřejmě hospodárně nakládat s veřejnými prostředky. Aktéry platformy by měli být:

- předkladatelé projektů
- obce, kraje, MAS (dle situace)
- Svaz měst a obcí
- MMR (gestor platformy)
- další ministerstva (zástupci dle aktuální potřeby: MD, MŽP, apod.)

Svolána by mohla být buď

a) pravidelně jednou za kalendářní měsíc s tím, že se připojí Ti, kteří právě řeší nějaký projekt či problém

nebo

b) flexibilně po uveřejnění konkrétního dotačního titulu či výzvy

Platforma by měla by sloužit pro odstraňování problémů spojených s přípravou projektů a snižování administrativní zátěže pro malé obce, které si nedisponují vlastními kapacitami pro přípravu a realizaci projektů.

- **Podpora lokálního zaměstnávání v rámci veřejných investic.** Tento krok znamená upravit legislativní nastavení zadávání veřejných zakázek tak, aby místní malí a drobní lokální podnikatelé měli možnost se v těchto zakázkách uplatnit a zvýšil se jejich zájem se o veřejné zakázky ucházet, zejména pokud jde o veřejné zakázky vypisované obcemi. Kromě hodnotícího parametru nízké ceny a referencí (kvality) by mohl být zákonem přidán parametr místní příslušnosti ve smyslu místa výkonu ekonomické činnosti právnické osoby nebo trvalého bydliště v případě fyzické osoby. Nicméně by bylo třeba vzít do úvahy, že zákonné lokální zvýhodnění uchazeče o veřejnou zakázku by mohlo způsobit problémy i ve vztahu k zásadě rovného zacházení a zákazu diskriminace. (§ 6 zák. č. 134/2016 Sb.) a obecněji i v rámci úprav EU. Kritériem pro hodnocení podaných nabídek je v současné době podle zákona ekonomická výhodnost nabídek (§ 114 ZZVZ), která představuje primárně poměr nabídkové ceny a kvality. Jedním z kritérií kvality jsou přitom i sociální, environmentální a inovační aspekty (§ 116 odst. 2 písm. D) ZZVZ).

1. Návrh pro MMR – Otevřít diskusi na téma možností úprav Zákona o zadávání veřejných zakázek, resp. vyjednání výjimky v rámci Nařízení Komise (EU) č. 651/2014. V rámci Zákona o zadávání veřejných zakázek a prováděcího předpisu k němu by v rámci hodnocení kritéria kvality ve smyslu § 116 ZZVZ bylo možné upřednostnit uchazeče, kteří reálně vykonávají svou činnost a/ nebo určité procento jejich zaměstnanců má skutečné bydliště v daném území (tzv. hospodářsky a sociálně ohrožená území podle SRR 21+, případně území vymezená jako periferní, či periferní v rámci 4. a 5. kvintilu dle výstupů tohoto projektu¹). Minimální procentní podíl místních zaměstnanců navrhuje ve výši 30 % všech zaměstnanců pro naplnění kritéria místní příslušnosti uchazeče. Ve své podstatě by se tak jednalo o vzdálenou analogii institutu vyhrazených veřejných zakázek podle § 38 ZZVZ, zde by se však nejednalo o podmínku kvalifikace zadavatele, ale jen o okolnost, kterou by bylo možno zohlednit při hodnocení kvality, jak ZZVZ připouští. Aplikace této úpravy ale předpokládá, že by byl brán zřetel nikoliv na místo trvalého bydliště/ sídla podnikatele či jeho zaměstnanců, nýbrž na místo skutečného bydliště/sídla či pobytu, což by musel uchazeč o veřejnou zakázku doložit. V tomto smyslu je potřeba otevřít debatu na úrovni EU o možnostech zákonného vyjmutí periferních území z plošného zákazu diskriminace ze strany EK, pokud jde o zadávání veřejných zakázek.

2. Návrh pro MMR – Úprava Zákona o zadávání veřejných zakázek. Další možností je důraznější aplikace pojmu tzv. společensky odpovědného zadávání veřejných zakázek. Požadavek na jeho uplatňování je zakotven v § 6 odst. 4 Zákona o zadávání

---

¹ Příslušná legislativní úprava se může vztahovat na všechny obce, nejen periferní. Předpokládá se pozitivní dopad na rozvoj lokálních trhů ve všech typech lokalit, zejména ve venkovských regionech a v suburbánním pásmu Hl. m. Prahy

veřejných zakázek. Tento pojem není explicitně v zákoně definován, a to ani v § 28 písm. P), kde je uveden. V úvahu připadá i možnost upřesnění § 116 ZZVZ ve smyslu přidání lokálně ekonomického kritéria (vedle již uvedených parametrů kvality). Aktuálně dostupná a platná metodika vydaná Ministerstvem pro místní rozvoj k odpovědnému zadávání veřejných zakázek, která vyšla jako příručka k novele Zákona o zadávání veřejných zakázek (ZZVZ), ho rovněž blíže neupravuje ve smyslu eventuální preference zadavatele ve vztahu k dodavatelům z periferních území ani obecně z hospodářsky a sociálně ohrožených území. V praxi tento nedostatek v právní úpravě znamená a priori obavu zadavatelů (zejména starostů obcí) preferovat místní drobné podnikatele a nemohou v plném rozsahu naplňovat díky Zákona o obcích ve smyslu par. 2, odst. 2.

3. Návrh pro MMR – Úprava znění metodiky MMR. V případě nemožnosti přijmout výše uvedenou legislativní změnu by bylo vhodné, aby Ministerstvo pro místní rozvoj ve smyslu výše uvedeného lépe specifikovalo svou metodiku a současně zajistilo lepší informovanost zadavatelů veřejných zakázek o možnosti (popř. povinnosti) zohledňovat i kritérium podpory rozvoje periferních oblastí, určité části těchto území, např. dle 4. a 5. kvintilu, či hospodářsky a sociálně ohrožených území podle SRR 21+ v procesu zadávání veřejných zakázek. V úvahu přichází např. následující doplnění znění metodiky: „Ve specifických případech je možné zohlednit místní příslušnost uchazeče o veřejnou zakázku vahou 30 – 35 % v jeho celkovém hodnocení v rámci dané veřejné zakázky. Místní příslušností se rozumí existence provozovny či skutečného místa bydliště uchazeče v dané obci či jejím blízkém okolí, případně podíl jeho místních zaměstnanců ve výši minimálně 30 %. Specifickými případy se rozumí zařazení samosprávného celku do podporované kategorie (HSOÚ, periferie 4. a 5. kvintil, všechny obce,...)...”

- Lokalizovat více významných kulturních, sportovních či společenských akcí mezinárodního národního, či krajského významu do periferních lokalit v závislosti na jejich přírodních, geografických a dalších dispozicích a na charakteru akce a umožnit lokálním aktérům participovat na doprovodných aktivitách. Jako úspěšný příklad lze uvést Jizerskou 50 v Bedřichově, Mezinárodní letní školu staré hudby ve Valticích, Historické město nebo tradiční Vesnici roku. Pravidelným opakováním stejných nebo podobných akcí může dojít ke vzniku nových tradic a vazeb, trvalému rozšíření místního podnikatelského sektoru, rozšíření nabídky místních služeb a rozvoji místního pracovního trhu. Podpora těchto akcí a udržení jejich tradic ze strany státu může znamenat vymanění se z vleklého socioekonomického zaostávání a označení „periferie“.
- Provést revizi nastavení **rozpočtového určení daní pro kraje** tak, aby byla lépe reflektována jejich celková socioekonomická situace, resp. potřeba stimulovat přirozený endogenní rozvoj jednotlivých lokalit, včetně periferních.

Návrh pro MMR: Je vhodné přidat do výpočtu krajského RUD více parametrů, stávající stav jednoho parametru je nevyhovující a nezohledňující skutečnou zátěž regionální infrastruktury a nároky na správu celého území. Kromě stávajícího parametru počtu obyvatel přichází v úvahu parametry reflektující existenci tranzitní dopravy, přítomnost mezinárodních dopravních uzlů např. letiště anebo realizované

krajské investice do energetické soběstačnosti budov a zařízení ve vlastnictví kraje, kam mohou patřit i prostory pro podnikání.

Vstupní parametry by mohly být započítány v následující struktuře do stávajícího způsobu výpočtu alokace pro jednotlivé kraje:

PARAMETR (F)	VÁHA PARAMETRU (W)
Počet km dálnic/rozloha kraje	5 %
Počet silnic 1. třídy/rozloha kraje	2 %
Přítomnost mezinárodního letiště/počet letišť v ČR	5 %
HDP na obyvatele (kraj)/HDP na obyvatele (ČR)	10 %
Počet obyvatel kraje/počet obyvatel ČR	40 %
Počet studentů na univerzitách/počet obyvatel kraje	10 %
Počet nemocničních lůžek v kraji/počet nemocničních lůžek v ČR	8 %
Hrubé investice do green energy/HDP kraje	5 %
Počet obyvatel žijících v periferních obcích 4. a 5. kvintilu/počet obyvatel kraje	5 %
Počet lůžek v ubytovacích zařízeních v kraji/počet lůžek v ubytovacích zařízeních v ČR	10 %
Celkem	100 %

F. ODPOVĚDNÉ SUBJEKTY

- MPO ČR + MF ČR +MMR ČR
- Kraje, SO ORP, obce
- SMO, MAS, DSO

G. ČASOVÝ RÁMEC ŘEŠENÍ

Navrhovaná doporučení lze realizovat ve střednědobém až dlouhodobém horizontu s tím, že nezbytným předpokladem jejich realizace je dokončení infrastrukturní základny v obcích, jak je uvedeno v kapitole 4. Tyto investice by měly být realizovány v co nejkratším možném výhledu, k čemuž napomůže vznik komunikační platformy v gesci MMR (viz výše).

H. FINANČNÍ ZDROJE

Významným zdrojem finančních prostředků pro dobudování infrastruktury může být Národní plán obnovy (vzhledem k době přípravy Metodiky a fázi implementace NPO přicházejí v úvahu Komponenty 4.1, 4.2 a 4.5) a sektorové operační programy.

Pro doporučení a) a b) budou hlavním zdrojem finanční prostředky zadavatelů veřejných zakázek a pořadatelů výše zmíněných sportovních kulturních a dalších společenských akcí.

Pro doporučení c) a d) nejsou potřeba žádné zvláštní finanční zdroje nad rámec mandatorních výdajů státu.

I. PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

Bedřichov (okr. Jablonec nad Nisou), Liberecký kraj

Malá horská obec v pohraničí na česko-polsko-německém pomezí, počet obyvatel 354 k 1. 1. 2022. Původně obtížně dostupná a velmi řídko osídlená obec je dlouhodobě využívána jako rekreační oblast. V uplynulých 10-15 letech však zaznamenala výrazný nárůst popularity a celkový socioekonomický rozvoj v důsledku pravidelného pořádání sportovních akcí (Jizerská 50, ad.), které stimulovaly vznik celé řady navazujících podnikatelských aktivit (gastronomie, ubytování, půjčovny sportovního vybavení, wellness apod.). Obliba a popularita těchto akcí způsobila nebývalý zájem o nemovitosti v této obci a přilehlém okolí, což následně zvedlo jejich ceny na úroveň Hl. m. Prahy a jejího suburbánního pásma. Významně narostl zájem místních podnikatelů zahájit podnikatelskou činnost, významný je příliv investic z jiných regionů včetně Hl. m. Prahy. Skutečný počet zde žijících obyvatel (přicházejících i z Prahy) v současnosti daleko převyšuje počet trvale hlášené populace, což přináší zvýšené nároky na místní infrastrukturu. Vzhledem k neexistenci registru přechodného, případně jinak nazvaného, jiného než trvalého bydliště (resp. místa obvyklého pobytu, není však tato skutečnost dostatečně reflektována v současném nastavení RUD, což představuje pro obec nedostatek finančních prostředků na pokrytí těchto nároků i přes to, že cestovní ruch je zde v plném proudu takřka celoročně.

I přes tento dynamický růst v obci stále chybí některé základní služby: větší samoobsluha, lékárna, lékař, benzínová, případně dobíjecí stanice, a mnoho dalších služeb. Důvodem je především situace na reálním trhu, kterou obec nemá možnost ovlivnit. Chybí vhodné prostory pro podnikání, což je nyní hlavní rozvojová bariéra této obce. Příslušné úpravy RUD nebo úprava pravomocí obcí v rámci stavebního řízení by tuto situaci mohla pomoci řešit tak, aby obec byla schopna tyto prostory efektivně a hospodárně zajistit.

Další příklady dobré praxe: pravidelné společenské eventy v Karlových Varech, Špindlerově Mlýně, třicetiletá tradice Mezinárodní letní školy staré hudby ve Valticích apod.

4. PODPORA CESTOVNÍHO RUCHU A LÁZEŇSTVÍ

A. STAV V PERIFERNÍCH ÚZEMÍCH: STRUČNÉ SHRNUÍ

Cestovní ruch je zmiňován jako příležitost pro rozvoj regionů, zejména těch s nedostatečně rozvinutou ekonomickou základnou nebo dlouhodobě se vyskytujícími problémy na trhu práce. K takovým regionům patří periferní regiony. S ohledem na potenciál a předpoklady cestovního ruchu mají lepší podmínky vnější nežli vnitřní periférie. Vnější periférie Česka tvoří území pohoří při státní hranici, disponující dostatečnými přírodními předpoklady (hory, lesy, skály, národní parky ad.), dále rozbudovanou rekreační infrastrukturou. (hotely, penziony, kempy ad.) i kulturně-historickým potenciálem (hrady, zámky, sakrální památky, technické památky ad.). Dnes už jsou vnější periférie relativně kvalitně napojeny na dopravní infrastrukturu propojující tato území s hlavními centry, což je klíčový realizační předpoklad. V posledních letech také došlo ke značnému zlepšení propojení měst a obcí přes hranice (viz např. Teplice – Altenberg nebo Hevlín a Laa an der Thaya). Součástí vnějších periférií Česka jsou dále lázně, důležitý prvek historie území a místo pro specifickou klientelu. Lázeňští hosté (po roce 1989 roste podíl samoplátců) zůstávají v regionu déle a svými disponibilními peněžními fondy přispívají nejen k rozvoji lázní, ale i dalších cílů v cestovním ruchu regionu.

Na rozdíl od vnějších periférií Česka mají vnitřní periférie užší potenciál a předpoklady pro cestovní ruch. Představují území, které svým turistickým potenciálem a nabídkou vážou spíše regionální poptávku po službách v cestovním ruchu. Cestovní ruch v tomto typu území vykazuje zřetelnou sezónnost, aktivity jsou realizovány téměř výhradně v letních měsících. Zimní sezóna na rozdíl od vnějších periférií je zde slabá. Jistým handicapem vnitřních periférií je horší dopravní napojení v rámci komunikací vyšší kategorie a kvalita silnic. Železniční spojení pro cestovní ruch v perifériích je obecně málo konkurenceschopné silniční dopravě.

V období pandemie COVID-19 byl cestovní ruch a lázeňství významně ovlivněn restriktivními opatřeními, které na čas zastavily a utlumily provozní jednotky. To se projevilo i v periferních regionech Česka. Tato situace byla bezprecedentní, ale nelze vyloučit ani její opakování. Cestovní ruch v periferních regionech dále provázejí krátkodobé výkyvy, ať už v důsledku změny počasí nebo i nepříznivých geopolitických situací.

B. DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Cestovní ruch je mezinárodně definován jako činnost osob cestujících do míst a pobývajících v místech mimo své obvyklé prostředí po dobu kratší než jeden ucelený rok, za účelem trávení volného času, obchodu a za jinými účely nevztahujícími se k činnosti. Patří mezi důležitá ekonomická odvětví. V Česku dosahuje stabilních 3 % podílu na HDP, 4,5 % podílu na celkové zaměstnanosti a 24,5 % podílu na celkovém exportu služeb (ČSÚ).

Příjezdový cestovní ruch (také aktivní) zahrnuje návštěvu a pobyt nerezidentů na území České republiky. Spotřeba v příjezdovém cestovním ruchu je chápána jako celkový objem prostředků vydaných na cestovní ruch nerezidenty plynoucích do navštívené země.

Domácí cestovní ruch je cestovní ruch rezidentů na území České republiky. Spotřeba v domácím cestovním ruchu je spotřeba rezidentů v České republice, a to i ta část spotřeby spojené s návštěvou jiné země, pokud byla realizována v České republice (např. marže cestovních kanceláří či agentur zajišťujících zahraniční zájezd).

Výjezdový cestovní ruch (také pasivní) zahrnuje návštěvu a pobyt rezidentů mimo území České republiky. Spotřeba ve výjezdovém cestovním ruchu je chápána jako spotřeba rezidentských návštěvníků mimo ekonomické území vlastní země.

Vnitřní (interní) cestovní ruch (domácí a příjezdový) je cestovní ruch rezidentů i nerezidentů na území České republiky. Spotřeba ve vnitřním cestovním ruchu vyjadřuje celkový objem financí utracených za cestovní ruch v národním hospodářství (ČSÚ).

C. LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ A VAZBA NA KONCEPČNÍ DOKUMENTY

Zákon, kterým se mění zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů, č. 189/2020 Sb.

Zákon, kterým se mění zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon o přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon), č. 164/2002 Sb.

Zákon o podpoře regionálního rozvoje, č. 248/2000 Sb.

Strategie regionálního rozvoje ČR 21+

Strategie rozvoje cestovního ruchu České republiky 2021–2030

Národní koncepce realizace politiky soudržnosti v ČR po roce 2020

Politika územního rozvoje ČR, aktualizace č. 4 (2021)

Koncepce rozvoje venkova 2021–2027

V Programovém prohlášení vlády České republiky (2022) je cestovnímu ruchu věnována samostatná pozornost. Vláda ČR si vytyčila několik bodů, kterými hodlá zvýšit potenciál cestovního ruchu v regionech včetně představení nového zákona o cestovním ruchu. Součástí vládního prohlášení jsou i očekávání směrem k digitalizaci správy v oblasti cestovního ruchu pro obce i podnikatelé (např. zavést systém e-Turista – od 2024). Tento elektronický systém má snížit administrativní zátěž podnikatelů i obcí a zefektivnit výběr ubytovacích poplatků. Mělo by dojít také na restart celého odvětví (včetně oživení lázeňství), a to účinnou kampaní na podporu příjezdového i domácího cestovního ruchu

D. IDENTIFIKOVANÉ PŘÍČINY STAVU: POZITIVNÍ STIMULY × PŘÍČINY NEGATIVNÍHO STAVU

- **Pozitivní stimuly**
  - Již existující infrastruktura pro cestovní ruch ve vnějších, částečně i ve vnitřních periferiích
  - Blízkost zahraniční klientely, zejména ve vnějších periferiích
  - Přírodní a krajinné faktory
  - Kulturní památky, přírodní a technické zajímavosti
  - Tradice a podmínky pro nová odvětví cestovního ruchu
- **Příčiny negativního stavu**
  - nedobudovaná infrastruktura, horší dopravní dostupnost i obslužnost
  - nedávné restrikce z důvodu pandemie COVID-19
  - slabší přírodní potenciál ve vnitřních periferiích
  - sezónnost cestovního ruchu, zejména ve vnitřních periferiích
  - slabší podnikatelská aktivita, zejména ve vnitřních periferiích
  - nedostatečné povědomí o možnostech cestovního ruchu

E. NÁVRH KONKRÉTNÍCH KROKŮ PRO ZLEPŠENÍ STAVU: ODSTRANĚNÍ/ REDUKCE NEGATIVNÍCH PŘÍČIN × PODPORA POZITIVNÍCH STIMULŮ

- **Výstavba a zkapacitnění hlavních dopravních komunikací** vedoucí do hlavních turistických destinací – v dlouhodobém horizontu jde oprávněný požadavek, který zrychlí dopravu a zatraktivní turistické destinace a vnější periferie obecně. Tento úkol by měl být realizován MD ČR, ŘSD, resp. kraji., a současně
- **Výstavba/rekonstrukce regionální silniční sítě** umožňující zlepšení podmínek pro rozvoj cestovního ruchu – obecně silniční síť v tomto typu periferních území trpí nekvalitním povrchem, který zpomaluje dopravu a znepríjemňuje návštěvníkům jejich

pobyt. Návrh má povahu střednědobého až dlouhodobého cíle zejména pro kraje, případně ŘSD.

Návrh pro MMR: v obou výše uvedených bodech by bylo vhodné aktivněji vystupovat v rámci meziresortních jednání a v rámci příprav strategických rozvojových dokumentů na národní úrovni. Je nutné neustále upozorňovat na významnost a nutnost urychlení takových investic.

- **Posílení reklamy / marketing v oblasti propagace atraktivit cestovního ruchu.** Toto je možné efektivně dosáhnout prostřednictvím sociálních sítí (FB profilů obcí, DSO, MAS, akcí, soutěží)

Návrh pro MMR: podpořit tuto propagaci prostřednictvím webového prostředí na svých stránkách (mmr.cz), případně tištěnými publikacemi a svým vlastním FB profilem

- **Podpora obnovy zaniklých lázní.** Tyto projekty mohou představovat významný stimul pro navazující aktivity a rozvoj podnikání v periferních územích, přičemž stát může podpořit obnovu těchto zařízení plně nebo jen částečně. Lázeňská činnost je spojena s existencí pramenů, které mohou být ve vlastnictví obcí nebo státu.

Návrh pro MMR: v této oblasti je možné podpořit tuto aktivitu některým z následujících způsobů:

- Aktivně vystupovat v rámci meziresortních jednání při tvorbě strategických dokumentů v oblasti podnikání a zdravotnictví a akcentovat vhodnost podpory těchto aktivit jako významného podnikatelského a společenského stimulu zejména ve vnitřních periferiích, vhodná je forma podpory je návrh daňové úlevy podnikatelům, případně zasíťování pozemku, apod.
- V rámci komunikační platformy (Kapitola 4) dávat podnět obcím k případným změnám územních plánů, pokud jsou vlastníky pozemků, kde se vyskytují prameny nezbytné pro lázeňské aktivity.
- Začlenit explicitně pod podporu revitalizace brownfieldů

F. ODPOVĚDNÉ SUBJEKTY

MMR, resp. agentura CzechTourism, subjekty územní samosprávy, tj. obce, kraje a další – MAS, DSO, destinační management, podnikatelské svazy

G. ČASOVÝ RÁMEC

Doporučení navrhujeme realizovat ve střednědobém až dlouhodobém horizontu s tím, že nezbytným předpokladem jejich realizace je dokončení infrastrukturní základny v obcích. Projekty na obnovu zaniklých lázní je vhodné řešit s využitím strukturálních fondů EU. Inspirace pro tento cíl lze najít v programově uchopené revitalizaci brownfieldů.

H. FINANČNÍ ZDROJE

Významným zdrojem finančních prostředků pro dobudování infrastruktury může být Národní plán obnovy (vzhledem k době přípravy Metodiky a fázi implementace NPO přicházejí v úvahu Komponenty 4.1, 4.2 a 4.5) a sektorové operační programy.

Pro doporučení a) a b) budou hlavním zdrojem finanční prostředky zadavatelů veřejných zakázek (MD ČR, ŘSD, kraje).

Pro doporučení c) budou hlavním zdrojem finanční prostředky zadavatelů veřejných zakázek (obce, mikroregiony) a vlastní zdroje institucí veřejného a soukromého sektoru.

Pro doporučení d) budou hlavním zdrojem finanční prostředky zadavatelů veřejných zakázek (obce, kraje).

I. PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

Vnější periferie – existuje celá řada pozitivních příkladů, kterou jsou inspirací pro další projekty v cestovním ruchu ve vnějších perifériích. V posledních letech se například realizovaly četné projekty v turistických resortech Jeseníků, Krkonoš nebo Šumavy, mající za cíl zvýšit atraktivitu pro turisty, a to jak v letní sezóně (Marina Lipno, moderní vyhlídky, např. Stezky korunami stromů v Krkonoších). V zimní sezóně byly modernizovány lanovky, prakticky ve všech pohořích České republiky (např. Kouty nad Desnou v Jeseníkách). Obecně zaznamenáváme velké množství příkladů, které mohou být inspirativní pro rozvoj cestovního ruchu ve vnějších perifériích. V oblasti cestovního ruchu to může být např. cyklotrasa „Železná opona“, putování po čs. opevnění (řopíky apod.), temná turistika apod. Otázkou je, zda některé projekty svým rozměrem nepůsobí více environmentálních škod, než je udržitelné pro místní krajinu. Příkladem je resort Dolní Morava v pohoří Kralického Sněžníku, který kromě sjezdovek, moderního wellnes hotelu a dalších ubytovacích kapacit, nabízí moderní vyhlídkovou stavbu Stezku v oblacích a nově nejdelší visutý most pro pěší na světě Sky bridge 721, který umožňuje přechod z jednoho horského hřebenu na druhý. Je otázkou, zda takto rozvinutá a do relativně malého území koncentrovaná turistická infrastruktura je příkladem dobré praxe?

Vnitřní periferie – nacházíme zde řadu zajímavých a inspirujících příkladů, i když ne v takém rozsahu a formách jako ve vnějších perifériích. Postupně, zejména s přispěním dotací ze strukturálních fondů EU, vznikají projekty aktivizující cestovní ruch. Mimo rozvoj rekreačních areálů a jejich modernizaci lze uvést například rozvoj montátní turistiky na Příbramsku (hornický skanzen Příbram – Březové hory). Jiným příkladem rozvoje temného cestovního ruchu v Moravské Třebové. Jde o propojení středověké mučírny v zámeckém areálu, vyhlídky spojené s pověstí o plačící Anně a naučné trasy na tamějším hřbitově. Temný cestovní ruch v Česku v počátcích svého rozvoje, zatímco v zahraničí funguje již několik desetiletí. Za typickou ukázkou lze považovat například bojiště u Slavkova nebo kostnici v Kutné Hoře.

Pro oblast uveďme jeden příklad pozitivní praxe, a to zmapování jesenických pramenů. Přehled všech pramenů je zveřejněn na webu na www.jesenickeprameny.cz. Priessnitzovy léčebné lázně zajistily vydání mobilní aplikace, která provází návštěvníky všemi kouzelnými místy lázní. Mobilní aplikace „GRAFENBERG APP“ propojila stávající infrastrukturu cestovního ruchu v oblasti Studničního vrchu v katastru původní obce Gräfenberg, v bezprostředním okolí areálu Priessnitzových léčebných lázní v Jeseníku s GPS mapovými navigacemi a tištěnými mapami a přidala klíčovou přidanou hodnotu pro turisty a návštěvníky využívající moderní technologie. Vznik aplikace podpořil Olomoucký kraj.

5. STABILITA OBYVATELSTVA V PERIFERIÍCH

A. STAV V PERIFERNÍCH ÚZEMÍCH: STRUČNÉ SHRNUÍ

Typickým znakem periferních území je všeobecně **stárnutí populace** (vyšším tempem než v jiných/jádrových územích), podmíněné odchodem mladého obyvatelstva, což ve svém důsledku vede i ke zhoršení vzdělanostní/kvalifikační skladby a životních podmínek zdejšího obyvatelstva. Tento proces je pro většinu těchto území trvalý, navzdory tomu, že v posledních letech zaznamenáváme určitý růst zájmu o stálý pobyt v některých periferních oblastech. Je to zčásti důsledek proticovidových opatření, výrazného zlepšení vybavenosti obyvatelstva automobily a v neposlední řadě růstem zájmu o výstavbu nových domů a bytů. Provedené empirické šetření u starostů zejména vnitrozemských, při krajských hranicích ležících periferních obcí potvrzuje poměrně silný zájem o přistěhování a stavbu domů. Intenzivnějšímu průběhu tohoto procesu brání nedostatek stavebních parcel a v některých případech špatný stav silnic zejména III. třídy.

Pokračující úbytek obyvatel u většiny periferních obcí vede k postupnému vyliďňování celých periferních území (některých lokalit, sídel, částí obce) a tomu „přináležejícím“ ztíženým životním podmínkám ve formě např. omezené dopravní dostupnosti (obslužnosti), nedostatku pracovních příležitostí, vybavenosti službami, nedostatečné zdravotní péči apod. V těchto obcích jsou slabé, nebo vůbec neexistují dostatečné místní zdroje změny (a rozvoje) jako je například podnikatelská činnost, dostatečný sociální kapitál, schopnost získávání projektů apod. Rozhodující váha zabezpečení přiměřených životních podmínek a fungování místních společenství tak leží hlavně na vnějších státních a dalších institucích. Nadále zřejmě také schází finanční zdroje, nebo i schopnost tyto zdroje získat. Dostáváme se tak do tzv. začarovaného kruhu, resp. nerovnováhy mezi nabídkou a poptávkou, neboť provozované služby musí být buď efektivní (ekonomicky soběstačné, ziskové) a/nebo podporované (dotované) z úrovně státu, kraje či obce.

B. DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Obyvatelstvo, jeho **rozmístění, počet, struktura a vývoj**, patří nesporně mezi základní prvky při sledování a případně usměrňování vývoje společnosti a ekonomiky, ať již se pohybujeme na jakékoli úrovni (od globální po lokální). Všeobecný posun od kvantity ke kvalitě se týká i populace, a tak znakem „úspěšného“ státu, regionu, lokality nemusí být nárůst, ale spíše pozitivní vývoj/změny směřující k odstranění či alespoň snížení disproporcí/disparit mezi sledovanými územními jednotkami. V případě periferií se ovšem zpravidla jedná o **zmírnění úbytku obyvatelstva** směřujícího ke stabilizaci početního stavu, jakož i přiblížení se **struktury zdejší populace** oblastem jádrovým (městským).

Základním kritériem je (prostý) **počet obyvatel** sledovaný průběžnou statistikou. Jeho změna/vývoj se skládá z **přirozené měny** (rozdíl mezi živě narozenými a zemřelými) a **migrace** (rozdíl mezi přistěhovalými a vystěhovalými). V rámci struktury považujeme

za relevantní posouzení **věku** – např. prostřednictvím podílu vybraných skupin (kohort) či **indexu stáří** (mj. s dopady na zdravotní péči a důchodový systém), ale také vzdělanosti/kvalifikace, což zprostředkovaně poukazuje nejen na charakter trhu práce, ale regionální/lokální konkurenceschopnost vůbec. V neposlední řadě si pozornost zaslouží hodnocení „rodáctví“, a to ve vazbě na **identitu (sepětí)** s místem/regionem působení jakožto atributu občanské angažovanosti.

C. LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ A VAZBA NA KONCEPČNÍ DOKUMENTY

Český právní řád nezná/nepracuje s pojmem periferní území, částečně se skrývá (lze je ztotožnit) s pojmem venkov, venkovské území. Výše naznačená současná situace periferních oblastí (pokračující periferizace většiny těchto obcí) je přes úsilí a opatření (projekty dotace apod.) zejména krajských a státních institucí nadále ve zjevném rozporu se záměry programových dokumentů vlády (Programové prohlášení vlády, 2022, 2023):

„Místo, kde člověk žije, nesmí tak zásadně ovlivňovat kvalitu vzdělávání, dostupnost zdravotní péče, dopravní obslužnosti digitální konektivitu. Budeme předcházet dalšímu rozevírání nůžek mezi regiony a řešit problémy, které vedou k vyliďňování venkova a pohraničí.

Je třeba zastavit odchod lidí z venkova, a tedy zajistit takovou infrastrukturu a služby, díky nimž se tam vyplatí žít a pracovat...Budeme rozvíjet přeshraniční spolupráci.“

Lze zmínit dále specifikované současné aktivity spojené s programem Podpora rozvoje regionů (MMR ČR), které lze nepochybně příslušně modifikovat pro periferní území. Konkrétně se jedná o následující směry, resp. dotační tituly:

117D8210 – Podpora obnovy a rozvoje venkova

117d8220 – Podpora obcí s 3 001 – 10 000 obyvateli

Všechny části obou titulů nejsou vyhlášovány všechny každoročně, jejich realizace, resp. opětovné zařazení je odvislé od výše finančních prostředků pro regionální politiku příp. aktuální situace. Vhodně reflektují tematické (obsahové) směřování i problémy periferních území.

D. IDENTIFIKOVANÉ PŘÍČINY STAVU: POZITIVNÍ STIMULY × PŘÍČINY NEGATIVNÍHO STAVU

- **příčiny negativního stavu:**
  - geografická/geometrická odlehlost, podmíněná
  - nedostatečná dopravní dostupnost (nabídka, frekvence, doba jízdy),
  - nízký zájem o zdejší dění ze strany regionální orgánů (krajská samospráva, krajský úřad),

- nedostatek až absence obecních pozemků (stavebních parcel ve vlastnictví obcí), což by uspokojilo zájem o výstavbu resp. setrvání mladých v obci a/či příchod nových obyvatel.
- **pozitivní stimuly:**
  - zpravidla příznivé životní prostředí,
  - nižší životní náklady oproti jádrovým oblastem,
  - osobní vazba obyvatel na lokalitu/ území, případě rodinu či přátele
  - vhodné prostorové podmínky pro oblíbený životní styl nebo práci

E. NÁVRH KONKRÉTNÍCH KROKŮ PRO ZLEPŠENÍ STAVU: ODSTRANĚNÍ/ REDUKCE NEGATIVNÍCH PŘÍČIN × PODPORA POZITIVNÍCH STIMULŮ

Pro podporu stability obyvatelstva lze definovat čtyři oblasti, relativně samostatně řešitelné (oddělitelné), nicméně působící navíc synergicky. Konkrétně se jedná o tyto okruhy:

- **Posílení regionální identity a společenského života v periferiích**
Poměrně jednoduše lze zde využít příp. modifikovat podprogram *Podpora obnovy a rozvoje venkova*, a to vč. rozpracování do jednotlivých titulů (viz výše) případně vypsání nových, např. zaměřených na:
  - **posílení regionální identity**, identifikaci obyvatel a aktérů s regionem vč. uplatnění fenoménu sousedství (mj. na krajských hranicích, přejít od rivality ke spolupráci), př. *destinační společnost Českomoravské pomezí se sídlem v Litomyšli*;
  - pozitivní **zviditelnění dobrého jména dotčených regionů** („dobrá adresa“, zvýraznění pozitiv a omezení negativ) v regionální konkurenci v rámci jednotlivých krajů i Česka, př. (*finální kandidatura města Broumova do soutěže o Evropské hlavní město kultury 20282*);
  - **stanovení (rozvojové, „jedinečné“) vize konkrétního území** založené na vyhodnocení (např. prostřednictvím SWOT analýzy), která by byla postupně dílčími kroky naplňována, *Strategie rozvoje evropského města Náchod – Kudowa-Zdrój 2014-2024*;
  - **využití kulturního dědictví**, propagace hmotného i nehmotného dědictví, technické památky, za příklad nechť slouží *zviditelnění historické česko-moravské hranice* (příklad vnitřní periferie na zemské hranici historických zemí) – její aktuálně provedené exaktní zmapování³. Návazně lze tuto linii/pás propagovat a pozdvihnout jako cíl/objekt cestovního ruchu (vlastní hraničníky, ubytování, gastronomie apod.), ob-

² „To, co Broumov dokázal, je velká věc, pro celou Evropu a už teď nás kontaktují města, jako například Pszczyna v Polsku. Jsme pro ně příkladem, jakou cestou můžou jít menší města na periferii. Takže zářez jsme udělali.“ (<https://www.broumov2028.cz/novinky/je-to-pro-nas-silne-znameni-ze-nic-nekonci>, 3. 8. 2023)

³ Projekt TAČR Rekonstrukce průběhu česko-moravské zemské hranice a zmapování hraničních znaků pro účely jejich prohlášení za kulturní památku (TL03000154, 2020-2023, Masarykova univerzita).

dobně jako již existující/využívaná *Stezka Českem* – vedená při hranici celého státu (vnější periferii)

Návrh pro MMR: v rámci nově připravovaného programu na rozvoj venkova by bylo vhodné např. **vypisovat pravidelné soutěže s odměnou** (nad rámec již existujících) na různá témata podporující mezikrajskou spolupráci a regionální identitu.

Zde přichází v úvahu:

- Soutěž o nejlepší společný investiční projekt
- Soutěž o nejlepší kulturní akci
- Soutěž o nejlepší projekt ESG (Energy- Society- Governance)
- apod.

Soutěže by přinesly zviditelnění periferních území, prohloubily spolupráci obcí přes krajské hranice a mohly by být významným startovacím prvkem pro lokální multiplikační ekonomické efekty a stabilizaci populační struktury. Finanční odměna obcím za účast v soutěži a za umístění předem v projednané výši může být významným motivačním prvkem pro malé obce v periferních územích.

F. ODPOVĚDNÉ SUBJEKTY

Participace všech úrovní, tj. stát – kraj – obec; intenzita jejich zapojení ad hoc v závislosti na významu příslušné atraktivity (národní – regionální – lokální/komunální).

G. ČASOVÝ RÁMEC

Lze realizovat bezprostředně, průběžně podle aktuálních podmínek; netřeba stanovovat zvláštní přístupy, neboť se jedná/může jednat o aktivitu spontánní, působení zdola nahoru.

H. FINANČNÍ ZDROJE

Participace všech úrovní, tj. stát – kraj – obec; intenzita jejich zapojení ad hoc v závislosti na významu příslušné atraktivity (národní – regionální – lokální/komunální).

I. PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

Zahraničí

Případ Vimmerby je dobrým příkladem využití místního kulturního dědictví. Snahy kapitalizovat vztah lokality ke slavné autorce Astrid Lindgrenové byly úspěšné tím, že se Vimmerby stalo předmětem aktivit cestovního ruchu. (ESPON 2018)

- **Podpora bydlení**

- „Vytvoření podmínek“ pro bydlení spočívá především v důsledném pokračování a dokončení aktivit spojených se **zasíťováním příslušných lokalit**, a to jak z úrovně státu, tak územní samosprávy (krajů, obcí – zde pochopitelně v samostatné působnosti, tedy případně regionálně/lokálně diferencovaně).
- **Zavedení a podpora finančních i nefinančních incentívů** pro trvale hlášené obyvatel v produktivním věku, případně mladým lidem do věkové hranice stanovené po projednání s obcemi (např. 35 let). Dle možností obecních rozpočtů a státních finančních nástrojů se může jednat o přímou jednorázovou i pravidelnou (roční) finanční podporu v předem projednané výši nebo nepřímou podporu ve formě slevových voucherů na místní služby. Tyto vouchery by byly vystavené na jméno a nepřenosné, aby se zabránilo „obchodování“ s nimi. MMR může na obou formách podpory participovat v dohodnutém poměru, např. z 50 % v závislosti na rozpočtových možnostech.
- **Podporu home office, coworkingu vč. vzdělávání na dálku**, např. prostřednictvím iniciace daňových úlev podnikatelům, kteří tyto formy podporují. Opatření povede k poklesu poptávky po dopravě (individuální automobilové i veřejné hromadné), což může mít pozitivní dopad na veřejné rozpočty i životní prostředí. Samotným rezidentům vytvoří prostor pro intenzivní využití pracovního/studijního času a periferním obcím přinese vyšší poptávku po místních službách a produktech místních podnikatelů.

F. ODPOVĚDNÉ SUBJEKTY

MMR, MPO, kraje, obce

G. ČASOVÝ RÁMEC

Příslušné nařízení/opatření lze realizovat – po odpovídající přípravě a projednání s kompetentními místy – relativně bezprostředně.

H. FINANČNÍ ZDROJE

Stávající sektorové programy, Národní plán obnovy, krajské a obecní rozpočty

6. REGIONÁLNÍ MARKETING

A. STAV V PERIFERNÍCH ÚZEMÍCH: STRUČNÉ SHRNUÍ

Regionální marketing se v současnosti využívá zejména v oblasti cestovního ruchu, primárně ve vnějších periferiích, které mají vyšší potenciál z hlediska vybavenosti území a přírodních atraktivit území (národní parky, chráněná krajinná území). Vnitřní periferní území nástroj marketingu využívají méně, v některých sledovaných oblastech není tento nástroj využíván vůbec. Další oblasti využití regionálního marketingu pro účely podpory podnikání a stabilizace obyvatel nejsou obcemi a městy až na výjimky (např. Ostrava, Plzeň, Brno) dostatečně implementovány.

Někteří zástupci obcí a měst tento nástroj dostatečně neznají, popř. jej nedoceňují. Marketing je mylně spojován jen s komunikací nebo reklamou, nedoceňuje se potenciál jeho využití v řešení některých dalších problémů – podpora malých zemědělců, řemeslníků apod.

B. DEFINICE ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Regionální marketing patří do skupiny tzv. měkkých nástrojů rozvoje území. Svým charakterem a principy jej můžeme zařadit mezi nástroje komunitně vedených strategií místního rozvoje. Marketingové studie mohou být zaměřeny na podporu podnikání a na stabilizaci podnikatelského prostředí, na stabilizaci obyvatel i na posilování lokální a regionální identity. Marketingové studie se často zaměřují rovněž na cestovní ruch, který může být důležitým odvětvím v posilování místní ekonomiky ve vnitřních i vnějších periferních regionech. Uplatňování regionálního marketingu v praxi řízení rozvoje obcí, měst a regionů nepřináší zpravidla okamžité hmatatelné výstupy, přínosy implementace tohoto nástroje v praxi mají dlouhodobý charakter. Jedná se zejména o otevření prostoru ke kontinuálnímu a dlouhodobému hledání nových nápadů a možností rozvoje daného území s využitím místních finančních, časových i lidských zdrojů.

C. LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ A VAZBA NA KONCEPČNÍ DOKUMENTY

Tvorba a realizace regionálního marketingu je z povahy charakteru tohoto nástroje vždy jedinečná a odpovídající specifičnosti daného území i struktury obyvatel a dalších místních aktérů. Marketingové koncepce jsou vytvářeny „zdola“ a jejich podoba není pevně definována v legislativě ani v obecných metodických koncepcích. Základním východiskem je zákon č. 251/2021 Sb., jímž byl novelizován zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, dále zákon č. 128/2000 Sb. o obcích (obecní zřízení) a zákon č. 129/2000 Sb. o krajích /krajské zřízení/.

Tvorba marketingových konceptů je v souladu se všemi národními i regionálními strategickými dokumenty. Všechny strategické rozvojové dokumenty dotčených krajů zmiňují potřebu tvorby marketingových koncepcí min. v oblasti marketingové komunikace. Tvorba marketingových plánů je rovněž v souladu se Strategií rozvoje cestovního ruchu ČR 2021-2030 (MMR), se Strategií regionálního rozvoje ČR 2021+, Integrovaným regionálním operačním programem, programem Leader a strategiemi komunitně vedeného místního rozvoje místních akčních skupin a dalšími koncepcemi na národní i regionální úrovni.

D. IDENTIFIKOVANÉ PŘÍČINY STAVU: POZITIVNÍ STIMULY × PŘÍČINY NEGATIVNÍHO STAVU

- **Pozitivní stimuly**
  - Příchod nových obyvatel do vnitřních i vnějších regionů, motivace ke změně, nové hodnoty
  - Atraktivní území z hlediska přírodních a kulturních zajímavostí
  - Nižší cenová hladina v méně atraktivních regionech, zejména ve vnitřních periferiích
  - Postupné zlepšování dopravní infrastruktury ve vybraných regionech
  - Digitalizace, rozvoj pracovních příležitostí s kratšími úvazky, s využitím home office
- **Příčiny negativního stavu**
  - Malá míra komunikace mezi místní správou, podnikateli a občanskou společností
  - Malá míra důvěry v místní správu, nízká míra participace
  - Nedocnění významu a v mnoha obcích malá míra povědomí o marketingu jako nástroji rozvoje obcí a měst
  - malá míra lokální identity, vlastnictví nemovitostí není spojeno s trvalým pobytem v lokalitě, vlastnictví nemovitostí primárně jako business, zejména ve vnějších periferiích
  - rozdílná legislativa a systém veřejné správy v rámci příhraničních regionů, rozdílné pojetí marketingu v sousedících státech
  - mnohdy nedostatečná míra místních znalostí a nedostatečná informovanost pracovníků informačních center
  - malá míra atraktivity území periferních regionů, rezignace na nové nástroje řízení území
  - nedostatečná vybavenost vnitřních a některých vnějších periferních regionů – chybějící nemovitosti, pozemky, základní služby
  - nedostatečná motivace k práci vybraných skupin obyvatel

F. NÁVRH KONKRÉTNÍCH KROKŮ PRO ZLEPŠENÍ STAVU: ODSTRANĚNÍ/ REDUKCE NEGATIVNÍCH PŘÍČIN × PODPORA POZITIVNÍCH STIMULŮ

- Kontinuální **posilování povědomí** zástupců obcí a měst o podstatě a procesu regionálního marketingu, podpora vzdělávání místních zástupitelů v otázkách marketingu a jeho využitelnosti na místní nebo mikroregionální úrovni ve vztahu k rozvoji podnikání a návštěvnosti území

Návrh pro MMR: Ve spolupráci s MV ČR pořádat v pravidelných intervalech (ideálně 1× /rok) školení o moderních trendech v oblasti regionálního marketingu pro odpovědné zástupce obcí, a to formou jak osobního setkání, tak online pro zástupce, kteří se nemohou dostavit osobně.
- Zpracování **ukázkové struktury** pro tvorbu marketingu pro obce, města, partnerské svazky a kraje ve vazbě na metodiku tvorby veřejných strategií (MMR)

Návrh pro MMR: Vytvořit manuál pro správné uchopení marketingových aktivit dle moderních trendů a uveřejnit ho na svých webových stránkách. Tento manuál by měl obsahovat především výčet vhodných marketingových aktivit, o kterých by kraje, obce, případně DSO a MAS měly mít povědomí a zahrnovat je do své samosprávné činnosti. To zahrnuje mimo jiné:

  - **Networking** – možnosti, jak propojovat orgány veřejné správy a podnikatelský sektor ve smyslu propagace místních produktů a služeb (malé zemědělské podniky, řemeslné výrobky apod.)
  - **Informační a edukační podpora** krajů pro vytváření zastřešujících marketingových koncepcí a jejich realizaci pro podnikání, vědu a výzkum, inovace, cestovní ruch, propagaci místních a regionálních produktů
  - Možnosti **propagace konkrétních destinací** v zahraničí primárně se zaměřením na cestovní ruch
  - **Co-branding** – možnosti a způsoby společné propagace území z hlediska soukromé a veřejné správy, možnosti motivace zainteresovaných stran do zapojení do společného marketingu území (společné eventy, veletrhy, festivaly apod.)
  - Možnosti budování **vztahu s médii** pro pozitivní prezentaci regionů, jejich úspěšných projektů
  - Možnosti spolupráce územních celků **s vysokými školami**, středními školami při tvorbě i realizaci marketingových koncepcí v území

F. ODPOVĚDNÉ SUBJEKTY

Obce, města a jejich svazky (DSO, MAS, euroregiony), certifikované DMO, MMR, CzechTourism, CzechInvest.

Kraje

Kraje mohou být aktivními partnery pro zprostředkování informací a znalostí o procesu marketingového plánování i prostředníky pro navazování různých typů partnerství. Tvorba marketingových koncepcí musí vycházet z poptávky a vizí jejich zpracování ze strany obcí, jejich představitelů, meziobecních partnerských svazků, certifikovaných DMO, a dalších aktérů. Marketingové koncepce by měly vznikat na základě vzájemné komunikace mezi místními aktéry a měly by být východiskem společného hledání cest pro řešení místních problémů. Kraje mohou rovněž sehrávat edukativní roli směrem ke starostům a dalším místním představitelům jak ve vztahu k tvorbě a významu marketingových koncepcí, tak i v rozvoji komunikačních dovedností mezi obecními samosprávami, mezi obyvateli, soukromým sektorem, spolky a dalšími subjekty a v podpoře participace a spolupráce různých typů aktérů (mediační role). Kraje mohou připravovat specifické programy a dotační podpory malého rozsahu pro financování vybraných aktivit spojených s přípravou a realizací marketingových koncepcí. Specifická role krajů je podpora přenosu zkušeností a dobré praxe mezi obcemi a městy na území kraje i mezi zahraničními partnery a příslušnými obcemi, nebo jejich svazky.

Destinační společnosti

Destinační společnosti pracují s nástroji regionálního marketingu zejména v oblasti cestovního ruchu a v rámci přirozeného území destinace. Přínosem pro rozvoj periferních regionů by byla podpora marketingových aktivit těchto organizací přes hranice jednotlivých krajů na základě tzv. mezikrajské spolupráce, ale také v rámci členských obcí euroregionů a přeshraniční spolupráce se sousedícími státy.

MMR, CzechTourism, CzechInvest

Metodická a konzultativní činnost s ohledem na předmět odborného zájmu těchto institucí – cestovní ruch, rozvoj venkova a rozvoj podnikání a inovací v periferních regionech.

G. ČASOVÝ RÁMEC

Navrhovaná tvorba a realizaci marketingových plánů může být realizována kdykoliv. Marketingové studie je možné realizovat ve střednědobém horizontu (zpracování studií, iniciace marketingu) až dlouhodobém horizontu (stabilizace rozvoje území).

H. FINANČNÍ ZDROJE

Rozpočty obcí a krajů

Kraje mohou vytvářet dotační programy malého rozsahu pro spolufinancování vybraných procesů tvorby marketingového plánu. Příkladem může být Program „Podpora aktivit v rámci oblastního a lokálního destinačního managementu“ Plzeňského kraje, který

podporuje projekty lokálních organizací i aktivity s přesahem do sousedících krajů; dotace na projekty uvádění na trh zemědělských produktů (MAS Západní Krušnohoří); popř. inovační a kreativní vouchery Středočeského kraje, které jsou určeny soukromému sektoru, ale mohou být do budoucna rozšířeny i na obce a města.

I. PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

V periferních regionech je vhodné marketingové produkty vytvářet pro širší území, které nebude limitováno krajskou nebo státní hranicí. Příkladem dobré praxe tvorby produktů a společné propagace území může být hornický region Erzgebirge/Krušnohoří (marketing v rámci zapsání vybraných lokalit na seznam UNESCO, vedle spolupráce více krajů zde hraje významnou roli i spolupráce přes hranice). Dalšími příklady mohou být destinace Krkonoše, Šumava (Region Šumava – Ferienregion Nationalpark Bayerischer Wald), velmi rozvinutá spolupráce mezi Českým a Saským Švýcarskem, kde je osou spolupráce v oblasti cestovního ruchu právě intenzivní aktivita v oblasti společného plánování v oblasti přeshraničního marketingu, Destinační společnost Východní Čechy (Pardubický a Královéhradecký kraj, spolupráce s Polskem). U vnějších periferií může spolupráce přes hranice přispívat i k přenosu zkušeností dobré praxe, zejména při spolupráci s regiony, které mají s regionálním marketingem dlouhodobé zkušenosti (např. Bavorsko, Sasko, Dolní Rakousy).

Tvorba marketingových koncepcí je aktuálně nejvíce spojena s rozvojem cestovního ruchu a podporou tvorby marketingových koncepcí jak ze strany některých krajů (např. Jihočeský kraj, Jihomoravský kraj, Liberecký kraj aj.), tak i destinačních společností (např. marketingová strategie Šumavy, Lipenska, Střední Moravy, Židlochovicka, Marinánskolázeňska, města Olomouce, Brna a další).

V posledních letech se marketingové strategie vytváří na úrovni krajů a obcí městského typu i v dalších sektorech, jako je např. podpora vědy a výzkumu (Plzeňský kraj), podpora inovací a podnikatelských příležitostí (Karlovarský kraj), nebo rozšiřování povědomí o příslušném území pro různé subjekty (město Trutnov).

Obce i města z periferních regionů mohou čerpat z výše uvedených, ale i dalších marketingových studií inspiraci, popř. se zapojit v rámci širšího partnerství do vybraných aktivit spojených s tvorbou nebo realizací marketingových koncepcí.

Zajímavým příkladem tvorby marketingové koncepce, která byla vytvořena na bázi širšího partnerství v regionu, a která zároveň reflektuje marketingovou koncepci kraje, sousedních obcí a mikroregionů i dalších institucí je Marketingový plán Kašperských Hor (<https://www.kaspory.cz/mesto/mestsky-urad/projekty-mesta/marketingovy-plan-destinace-kasperske-hory>). Marketingovým tématem je „Příběh krajiny centrální Šumavy“. Mezi zajímavé navrhované produkty patří např. nabídka pro filmové produkce, kulturní karty, ekologická doprava, zpřístupnění zajímavých objektů, obnova poutního života, tradice Keltů apod. Marketingová koncepce je primárně zaměřena na město Kašperské hory a jeho

okolí, řada navrhovaných projektů má přeshraniční charakter (přeshraniční spolupráce Česko-Bavorsko, nadnárodní spolupráce Danube).

Za další můžeme uvést jako dobře fungující příklad také společné marketingové aktivity v rámci Historického parku Bärnau-Tachov, kde na původně na platformě těchto dvou obcí a nyní již i za spolupráce dalších obcí, krajů, ale i např. univerzit a dalších subjektů vznikají pozoruhodné přeshraniční aktivity s cílem poznat všední život lidí v době raného a vrcholného středověku 9. až 13. století. K tomuto účelu lze využít i portál města a obce on-line, jehož prostřednictvím si lze vyměňovat případy příklady dobré praxe. (<https://www.geschichtspark.de/cs/>)

SEZNAM LITERATURY

Zákon č. 128/2000 Sb. O obcích, v aktuálním znění

Zákon č. 129/2000 Sb. O krajích, v aktuální znění

Zákon č. 131/2000 Sb. O hlavním městě Praze, v aktuálním znění

Zákon č. 248/2000 Sb. O podpoře regionálního rozvoje v aktuálním znění

Zákon 500/2004 Sb., Správní řád

Zákon 455/1991 Sb. O živnostenském podnikání

Zákon 89/2012 Sb. O obchodních korporacích

Zákon č. 194/2010 Sb., Zákon o veřejných službách v přepravě cestujících a o změně dalších zákonů, zák. č. 194/2010 Sb.

Zákon č. 189/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání a o výkonu některých činností v oblasti cestovního ruchu, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 164/2002 Sb. O přírodních léčivých zdrojích, zdrojích přírodních minerálních vod, přírodních léčebných lázních a lázeňských místech a o změně některých souvisejících zákonů (lázeňský zákon)

Nařízení Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014

Nařízení EP a Rady (EU) č. 1287/2013 ze dne 11. prosince 2013

Dopravní politika ČR 2021-2027, koncepce MD ČR, dostupné na <https://www.mdcr.cz/Dokumenty/Strategie/Dopravni-politika-CR-pro-obdobi-2014-2020-s-vyhled>

Koncepce veřejné dopravy 2020–2025 s výhledem do roku 2030, koncepce MD ČR, dostupné na <https://www.mdcr.cz/getattachment/Dokumenty/Verejna-doprava/Pravni-predpisy/Zelena-a-bila-kniha-koncepce-verejne-dopravy/Koncepce-verejne-dopravy.pdf.aspx>

Zpráva o vývoji podnikatelského prostředí v ČR, MPO ČR, dostupné na <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/regulace-podnikani-a-snizovani-administrativni-zateze/snizovani-administrativni-zateze-podnikatelu/zprava-o-vyvoji-podnikatelskeho-prostredi-v-ceske-republice-v-roce-2021---270795/>

Národní koncepce realizace politiky soudržnosti v ČR po roce 2020, MMR ČR, dostupné na <https://www.dotaceeu.cz/getmedia/2b17829c-0fba-4077-8e3c-faac0689a9dc/NKR-schvalena-verze.pdf.aspx?ext=.pdf>

Politika územního rozvoje ČR, aktualizace č. 4, 2021, MMR ČR, dostupné na <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/koncepce-a-strategie/politika-uzemniho-rozvoje-ceske-republiky/navrh-aktualizace-c-4-politiky-uzemniho-rozvoje-c>

Koncepce rozvoje venkova 2021–2027, MMR ČR, dostupné na <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/regionalni-rozvoj/regionalni-politika/koncepce-a-strategie/koncepce-rozvoje-venkova>

Strategie podpory MSP v ČR 2021–2027, MPO ČR, dostupné na <https://www.mpo.cz/assets/cz/podnikani/male-a-stredni-podnikani/studie-a-strategicke-dokumenty/2021/3/Strategie-podpory-MSP-v-CR-pro-obdobi-2021-2027.pdf>

Strategie rozvoje cestovního ruchu ČR 2021–2030, koncepce MMR ČR, dostupné na <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/cestovni-ruch/archiv/koncepce-strategie/strategie-rozvoje-cestovniho-ruchu-cr-2021-2030>

Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+, MMR ČR dostupné na https://mmr.cz/getmedia/fd06e279-4f0b-4f0f-8a43-2653598b5602/SRR21-brozura-A5-tisk-10_10_2019.pdf.aspx?ext=.pdf

Národní plán obnovy v gesci MMR ČR a MPO ČR

Programy rozvoje krajů ČR na aktuální období

ESPON: COMPASS – Comparative Analysis of Territorial Governance and Spatial Planning Systems in Europe, 2018, dostupné na <https://www.espon.eu/planning-systems>

ESPON: Entrepreneurial Regional Governance: Societal Innovations beyond Spatial Frontiers, 2022, dostupné na <https://www.espon.eu/policy-paper-entrepreneurial-regional-governance-societal-innovation-beyond-spatial-frontiers>

JEŘÁBEK, M., DOKOUPIL, J., FIEDOR, D., KREJČOVÁ, N., ŠIMÁČEK, P., WOKOUN, R., ZICH, F.: Nové vymezení periferií Česka. *Geografie*, 2021, 126, 4, 419–443.

JEŘÁBEK M. a kol.: *Certifikovaná metodika k usměrnění přeshraničního regionálního rozvoje*. MU Brno, 2015, 40 s. ISBN 978-80-87889-04-6

WOKOUN, R. JEŘÁBEK, M. a kol. *Vnitřní a vnější periferie v regionálním rozvoji Česka*. Leges, Praha 2023, ISBN: 978-80-7502-653-3

PERLÍN, R.: *Socioekonomický vývoj nemetropolitních oblastí České republiky se zřetelem na rozvojové potřeby jednotlivých regionů*.

<https://www.geschichtspark.de/cs>

File:///C:/Users/dokoupil/Downloads/PLAN_D_3%20(1).PDF

DEDIKACE

Projekt TA ČR č. TL03000527

„Vnitřní a vnější periferie v regionálním rozvoji Česka – od genetické determinace k územní kohezi“, doba řešení: 05/2020–4/2023.

KONTAKT NA PŘEDKLADATELE METODIKY

Ing. Nikola Krejčová, Ph.D., krejcovan@gmail.com

Prof. RNDr. René Wokoun, CSc., 34779@vsfs.cz

Katedra regionálního rozvoje a veřejné správy, Fakulta právních a správních studií, Vysoká škola finanční a správní. Praha 10, Estonská 500.

Doc. RNDr. Milan Jeřábek, Ph.D., jerabek@sci.muni.cz

Geografický ústav, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita, Kotlářská 2, 611 37 Brno

PROHLÁŠENÍ PŘEDKLADATELE METODIKY, ŽE ZPRACOVÁVANÁ METODIKA NEZASAHUJE DO PRÁV JINÝCH OSOB Z PRŮMYSLOVÉHO NEBO JINÉHO DUŠEVNÍHO VLASTNICTVÍ

Prohlašuji, že zpracovaná metodika nezasahuje do práv jiných osob z průmyslového nebo jiné – ho duševního vlastnictví.

Nikola Krejčová, v. r., René Wokoun, v. r., Milan Jeřábek, v. r.

PROHLÁŠENÍ PŘEDKLADATELE, ŽE SOUHLASÍ S UVEŘEJNĚNÍM JEHO PRÁCE NA WEBOVÝCH STRÁNKÁCH MMR

Souhlasím s uveřejněním práce na webových stránkách MMR.

Nikola Krejčová, v. r., René Wokoun, v. r., Milan Jeřábek, v. r.